

www.gofin.pl

2021

POMOCNIKI RACHUNKOWOŚCI

Dodatek specjalny do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości

ROZLICZENIE LEASINGU W KSIĘGACH RACHUNKOWYCH

WSTĘP

Niniejszy Pomocnik Rachunkowości poświęcony jest w całości zagadnieniom dotyczącym wyceny i ewidencji umów leasingu w księgach rachunkowych korzystającego. Omówiono w nim na przykładach liczbowych zasady ustalania wartości początkowej przedmiotu leasingu, rozliczania opłat leasingowych wyrażonych w walucie obcej, podziału opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową oraz końcowego rozliczenia umowy leasingowej. W wyjaśnieniach zawartych w niniejszej publikacji uwzględniono postanowienia ustawy o rachunkowości oraz Krajowego Standardu Rachunkowości nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa” (KSR nr 5).

1. Kwalifikacja leasingu według prawa bilansowego

W świetle przepisów o rachunkowości, jednostka wykorzystująca w swojej działalności obce środki trwałe na podstawie umowy, zgodnie z którą jedna ze stron (finansujący) oddaje drugiej stronie (korzystającemu) środki trwałe do odpłatnego używania lub również pobierania pożytków na czas oznaczony, środki te zalicza do swoich aktywów trwałych, pod warunkiem jednak, że umowa spełnia co najmniej jeden z siedmiu warunków wymienionych w art. 3 ust. 4 tej ustawy. W praktyce większość zawieranych umów leasingowych dla celów bilansowych kwalifikuje się do leasingu finansowego. Jeżeli jednak umowa leasingu nie spełnia żadnego z warunków wymienionych w powyższym przepisie, to zalicza się ją do umów leasingu operacyjnego.

Ponadto art. 3 ust. 6 ustawy o rachunkowości przewiduje możliwość odstępiania od klasyfikacji bilansowej leasingu i zastosowania w tym zakresie zasad określonych w ustawach podatkowych. Zgodnie z tym przepisem, z takiego uproszczenia mogą skorzystać jednostki, które za poprzedni rok obrotowy nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1) 25.500.000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 2) 51.000.000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 3) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Podatkowej klasyfikacji umów leasingu nie mogą jednak stosować jednostki wymienione w art. 3 ust. 1e pkt 1–6 ustawy o rachunkowości, w tym m.in. krajowe instytucje płatnicze, czy instytucje pieniądza elektronicznego.

Jeśli jednostka zakwalifikowała zawartą umowę leasingową do leasingu operacyjnego na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy o rachunkowości bądź stosując uproszczenie wymienione w art. 3 ust. 6 tej ustawy, to jako korzystający nie zalicza przedmiotu leasingu do swoich aktywów trwałych. W takiej sytuacji przedmiot umowy leasingu stanowi środek trwały finansującego i to on dokonuje odpisów amortyzacyjnych.

2. Ustalenie wartości początkowej przedmiotu leasingu finansowego

Nasza spółka zawarła umowę leasingu finansowego (bilansowo i podatkowo) na sprzęt medyczny na okres 4 lat. Zapłaciliśmy zaliczkę dostawcy „X”, którą firma leasingowa zaliczyła jako opłatę wstępną na poczet umowy leasingu. Następnie zapłaciliśmy firmie leasingowej kwotę VAT od wartości całej transakcji. Na fakturze wystawionej przez firmę leasingową widnieją dwie pozycje: wartość netto sprzętu medycznego + VAT oraz wartość netto części odsetkowej + VAT. Jak powinniśmy ująć w księgach rachunkowych ww. umowę, jeśli nie jesteśmy podatnikiem VAT? Jaką kwotę przyjąć za wartość początkową środka trwałego?

Za wartość początkową środka trwałego użytkowanego na podstawie umowy leasingu finansowego (bilansowo i podatkowo) można przyjąć wartość wskazaną w umowie lub wyodrębnioną na fakturze. Z uwagi na fakt, iż spółka nie jest podatnikiem VAT, wartość ta obejmuje również niepodlegający odliczeniu VAT naliczony od części kapitałowej.

Jeżeli umowa leasingu spełnia co najmniej jeden z siedmiu warunków wymienionych w art. 3 ust. 4 ustawy o rachunkowości, to klasyfikowana jest jako umowa leasingu finansowego. W takim przypadku przedmiot umowy leasingu wykazywany jest w księgach rachunkowych korzystającego jako składnik aktywów trwałych podlegających amortyzacji, a drugostronnie jako zobowiązanie finansowe. Przed wprowadzeniem przedmiotu leasingu finansowego do ksiąg rachunkowych, korzystający musi w pierwszej kolejności ustalić jego wartość początkową.

Ustawa o rachunkowości nie określa w sposób szczególny zasad ustalania wartości początkowej środka trwałego użytkowanego na podstawie umowy leasingu finansowego. Stosuje się tu zatem ogólne zasady dotyczące ustalania tej wartości. Uwzględniając charakter umowy leasingu finansowego, w celu ustalenia wartości początkowej przedmiotu leasingu powinno się stosować przepisy odnoszące się do odpłatnego nabycia środka trwałego, czyli wartość tę ustalić według ceny nabycia, o której mowa w art. 28 ust. 2 i 8 ustawy o rachunkowości.

Dodajmy, że korzystający – na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy o rachunkowości – przy ustalaniu wartości początkowej przedmiotu leasingu może skorzystać ze wskazówek zawartych w KSR nr 5. Zapisy pkt 7.2 tego standardu wskazują, iż na wartość początkową przedmiotu umowy leasingu finansowego składa się cena jego zakupu powiększona o opłatę za zawarcie umowy oraz poniesione przez korzystającego bezpośrednie koszty zawarcia umowy, montażu, fundamentów, przystosowania, ulepszenia i inne podobne. Cenę zakupu ustala się wybierając niższą spośród:

- wartości rynkowej przedmiotu leasingu, ustalonej na moment rozpoczęcia leasingu, lub
- wartości bieżącej opłat leasingowych ustalonej za pomocą stopy procentowej leasingu lub stopy procentowej korzystającego.

Wartość rynkowa przedmiotu leasingu odpowiada – w większości przypadków – wartości wskazanej w umowie. Jednakże, w przypadku gdy finansujący nie ujawnia wartości przedmiotu leasingu lub podana przez niego wartość nie jest wiarygodna, korzystający sam usta-

la wartość przedmiotu umowy. W tym celu bierze pod uwagę cenę rynkową takiego samego lub podobnego przedmiotu. Jeżeli ustalenie wartości przedmiotu leasingu na podstawie ceny rynkowej nie jest praktycznie możliwe (dotyczy to np. specjalistycznych maszyn i urządzeń dostosowanych wyłącznie do potrzeb korzystającego), to wartość przedmiotu leasingu ustala się drogą zdyskontowania (ustalenia wartości bieżącej) sumy opłat leasingowych wynikających z umowy.

W sumie opłat leasingowych objętych dyskontowaniem uwzględnia się opłatę wstępną i opłaty podstawowe. Opłatę końcową uwzględnia się w sumie opłat leasingowych objętych dyskontowaniem wtedy, gdy korzystający zobowiązał się w umowie do jej uiszczenia lub jej poniesienie jest ekonomicznie uzasadnione. Nie bierze się pod uwagę warunkowych opłat leasingowych, ponieważ stanowią one koszt tego okresu, w którym je poniesiono. Zalecaną stopą dyskontową jest stopa procentowa leasingu, czyli stopa dyskontowa aktualna na moment rozpoczęcia leasingu.

Z treści pytania wynika, iż wartość sprzętu medycznego, tj. część kapitałowa opłaty leasingowej, została przez finansującego wyraźnie wyodrębniona na fakturze. W takim przypadku tę wartość wskazane jest przyjąć jako wartość początkową środka trwałego. Z uwagi na fakt, iż spółka nie jest podatnikiem VAT, wartość ta obejmuje również niepodlegający odliczeniu VAT naliczony od części kapitałowej. Z kolei VAT obliczony od części odsetkowej nie powinien być uwzględniany w wartości początkowej środka trwałego. Odnosi się go w ciężar kosztów finansowych.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka zawarła umowę leasingu finansowego na sprzęt medyczny o wartości netto: 60.000 zł. Zaliczkę w kwocie: 10.000 zł, wpłaconą firmie „X” (dostawcy sprzętu), firma leasingowa zaliczyła jako opłatę wstępną na poczet umowy leasingu.
2. Firma leasingowa wystawiła fakturę, na której wyodrębniła sprzęt medyczny o wartości netto: 60.000 zł (plus VAT 8%: 4.800 zł), odsetki o wartości netto: 5.560 zł (plus VAT 8%: 444,80 zł) oraz wskazała kwotę do zapłaty: 15.244,80 zł (tj. opłata wstępna: 10.000 zł oraz VAT od całej transakcji: 5.244,80 zł). Spółka nie jest podatnikiem VAT.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FZ – faktura za opłaty leasingowe (księgujemy jedynie opłatę wstępną oraz VAT):			
a) opłata wstępna netto powiększona o VAT od sumy opłat	15.244,80 zł	30	24-9/1-1
b) VAT niepodlegający odliczeniu od części odsetkowej	444,80 zł	75-1	30
c) opłata wstępna netto + VAT niepodlegający odliczeniu od sumy opłat części kapitałowej: 10.000 zł + 4.800 zł =	14.800,00 zł	24-9/1-2	30
2. PK – zaliczenie zaliczki na opłatę wstępną	10.000,00 zł	24-9/1-1	24
3. WB – wpłata kwoty VAT od sumy opłat	5.244,80 zł	24-9/1-1	13-0
4. OT – przyjęcie środka trwałego (sprzętu medycznego) do używania	64.800,00 zł	01	24-9/1-2

III. Księgowania:

Konto 01 „Środki trwałe”			Konto 13-0 „Rachunek bieżący”			Konto 24 „Pozostałe rozrachunki”		
(4)	64.800,00		(S.p.)	X	5.244,80	(3)	(S.p.) 10.000,00	10.000,00 (2)
Konto 24-9/1-1 „Rozrachunki z finansującym – bieżące”			Konto 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu”			Konto 30 „Rozliczenie zakupu”		
(2)	10.000,00	15.244,80 (1a)	(1c)	14.800,00	64.800,00	(4)	(1a) 15.244,80	444,80 (1b)
(3)	5.244,80							14.800,00 (1c)
Konto 75-1 „Koszty finansowe”								
(1b)	444,80							

3. Korekta zapisów w księgach rachunkowych z tytułu błędnie zakwalifikowanej umowy leasingu

W styczniu 2021 r. zawarliśmy kilka umów leasingu operacyjnego samochodów ciężarowych. Nie znając jeszcze obrotów za 2020 r., opłatę wstępną i raty leasingowe księgowaliśmy w koszty. Czy obecnie powinniśmy sporządzić aneks do ww. umów, skoro obroty za 2020 r. przekroczyły 51 mln zł, a sumy bilansowe przekroczyły 25,5 mln zł? Czy musimy skorygować zapisy w księgach rachunkowych?

Jeżeli w trakcie trwania umowy jednostka utraci prawo do stosowania uproszczeń, to uprzednio zawarte umowy leasingu wymagają dla celów bilansowych przekwalifikowania na umowy leasingu finansowego.

Ustawa o rachunkowości nie zawiera definicji leasingu, podaje jedynie warunki, jakie określają, czy leasing jest leasingiem operacyjnym, czy finansowym. Dla celów rachunkowych leasingiem finansowym nazywa się umowę leasingu, która spełnia przynajmniej jeden z warunków określonych w art. 3 ust. 4 ustawy o rachunkowości. Jeżeli umowa leasingu nie spełnia żadnego z warunków wymienionych w art. 3 ust. 4 ww. ustawy, to jest zaliczana do umów leasingu operacyjnego. Przedmiot umowy leasingu operacyjnego jest zaliczany do środków trwałych u finansującego i ten dokonuje odpisów amortyzacyjnych.

Uszczegółowienie przepisów ustawy o rachunkowości zawiera KSR nr 5. Według definicji zawartej w tym standardzie, umowa leasingu jest to umowa leasingu nazwana w Kodeksie cywilnym, a także każda inna umowa zawarta na czas oznaczony, na mocy której jedna ze stron, zwana finansującym, oddaje do odpłatnego używania albo używania i pobierania pożytków drugiej stronie, zwanej korzystającym przedmiot leasingu, którym są składniki aktywów, jak np. nieruchomości, urządzenia, maszyny, środki transportu, wartości niematerialne i prawne. Umowami leasingu w rozumieniu KSR nr 5 są zatem również nazwane w Kodeksie cywilnym umowy najmu i dzierżawy, zawarte na czas oznaczony. W zakres umowy leasingu mogą również wchodzić dodatkowe (zależne) świadczenia związane z przedmiotem leasingu, jak np. utrzymanie lokali w stanie zdatnym do użytku (np. ogrzewanie, oświetlenie, woda, funkcjonowanie wind, utrzymanie czystości, ochrona) lub zapewnienie serwisu technicznego, oddanych w leasing maszyn i urządzeń. W rozumieniu KSR nr 5 okres leasingu wynosi co najmniej 12 miesięcy.

W art. 3 ust. 6 ustawy o rachunkowości przewidziano uproszczenie, które zezwala na kwalifikację umów leasingu według zasad określonych w przepisach podatkowych. Moż-

liwość stosowania tego uproszczenia dotyczy jednostek (z wyłączeniem jednostek wymienionych w art. 3 ust. 1e pkt 1–6 ustawy o rachunkowości), które za poprzedni rok obrotowy nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1) 25.500.000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 2) 51.000.000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 3) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Kwestię skutków utraty prawa do uproszczenia szczegółowo opisuje Krajowy Standard Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja” (KSR nr 7). W myśl pkt 3.6 tego standardu, jednostka zmienia przyjęte zasady (politykę) rachunkowości w terminach określonych w przepisach o rachunkowości, jeżeli m.in. utraciła prawo do stosowania uproszczeń przewidzianych w przepisach o rachunkowości. Oznacza to, że w sytuacji gdy warunki, o których mowa w ww. art. 3 ust. 6 ustawy o rachunkowości, nie są spełnione, to uprzednio zawarte umowy leasingu wymagają przekwalifikowania na umowy leasingu finansowego. Skutki zmiany kwalifikacji umowy leasingu (jako zmiany zasad rachunkowości) ujmuje się w księgach rachunkowych na koncie 82 „Rozliczenie wyniku finansowego” (w analityce: Zysk/strata z lat ubiegłych). W takiej sytuacji może także wystąpić konieczność przekształcenia danych porównawczych w sprawozdaniu finansowym.

Wskutek przekwalifikowania do ksiąg rachunkowych należy wprowadzić środki trwałe, będące przedmiotem umów leasingu. Przed wprowadzeniem środka trwałego do ewidencji należy ustalić stawkę amortyzacji oraz dokonać podziału miesięcznej raty leasingowej na część kapitałową i odsetkową. Stanowią one u korzystającego odpowiednio:

- 1) część odsetkowa – koszt finansowy,
- 2) część kapitałowa – spłatę zobowiązania wobec finansującego.

Opłatę wstępną i końcową z reguły uznaje się w całości za część kapitałową.

Z pytania można wywnioskować, iż w styczniu 2021 r. jednostka zawarła umowy leasingu operacyjnego – podatkowo, a bilansowo – finansowego. Przy czym z uwagi na nieznaną obrotów za 2020 r. do umów tych zastosowała uproszczenie przewidziane w art. 3 ust. 6 ustawy o rachunkowości i bilansowo rozliczała je według zasad podatkowych, czyli opłatę wstępną oraz kolejne raty leasingowe odnosiła bezpośrednio w koszty działalności operacyjnej. Po sporządzeniu sprawozdania finansowego za 2020 r. okazało się, że jednostka utraciła w 2021 r. prawo do stosowania wspomnianego uproszczenia. Zatem była zobowiązana do dokonania korekty zapisów księgowych.

Przykład

I. Założenia:

1. W styczniu 2021 r. jednostka zawarła umowę leasingu samochodu ciężarowego na 5 lat. Bilansowo jest to leasing finansowy, a podatkowo – operacyjny. Umowa przewiduje, że po jej zakończeniu korzystający uzyska tytuł własności przedmiotu leasingu za opłatę końcową.
2. Jednostka skorzystała z uproszczenia przewidzianego w art. 3 ust. 6 ustawy o rachunkowości i zakwalifikowała umowę leasingu według zasad określonych w przepisach podatkowych.

3. Z treści umowy wynikały następujące dane:

- a) wartość ofertowa samochodu i suma opłat kapitałowych: 240.115 zł (bez VAT),
- b) opłata wstępna opłacona w styczniu 2021 r.: 24.033 zł (bez VAT),
- c) płatności leasingowe: 59 rat po 4.098 zł (bez VAT); pierwsza rata płatna w lutym 2021 r.,
- d) wartość wykupu: 2.400 zł (bez VAT),
- e) łączna wartość opłat: $24.033 \text{ zł} + (59 \text{ rat} \times 4.098 \text{ zł}) + 2.400 \text{ zł} = 268.215 \text{ zł}$.

4. Po sporządzeniu sprawozdania finansowego za 2020 r. okazało się, że jednostka od 1 stycznia 2021 r. utraciła prawo do stosowania uproszczeń i była zobowiązana, zgodnie z warunkami umowy leasingu, zakwalifikować ją bilansowo do leasingu finansowego. W sierpniu 2021 r. jednostka skorygowała zapisy dokonane od stycznia do lipca i przekształciła dla celów bilansowych ww. umowę z leasingu operacyjnego na leasing finansowy.

II. Ustalenie wartości początkowej i amortyzacji przedmiotu leasingu oraz podział opłaty na część kapitałową i odsetkową:

1. Wartość początkowa przedmiotu leasingu: 240.115 zł.
2. Jednostka amortyzuje samochód przez okres jego ekonomicznej użyteczności, zgodnie z zasadami amortyzacji (metodą, stawką) stosowanymi do podobnych własnych składników aktywów, tj. przez 5 lat. Roczna amortyzacja wynosi zatem: $240.115 \text{ zł} \times 20\% = 48.023 \text{ zł}$.
3. Podział opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową metodą równomierną:
 - a) część odsetkowa: $(268.215 \text{ zł} - 240.115 \text{ zł}) : 59 \text{ rat} = 476,27 \text{ zł}$,
 - b) część kapitałowa: $4.098 \text{ zł} - 476,27 \text{ zł} = 3.621,73 \text{ zł}$.
4. W przykładzie pominięto ewidencję VAT oraz bieżące rozrachunki z finansującym.

III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FZ – opłata wstępna (odniesienie opłaty bezpośrednio w koszty)	24.033,00 zł	40-2	30
2. FZ – raty bieżące (dla uproszczenia za okres od lutego do lipca): $4.098 \text{ zł} \times 6 \text{ m-cy} =$	24.588,00 zł	40-2	30
3. OT – przyjęcie samochodu do ewidencji środków trwałych	240.115,00 zł	01	24-9/1-2
4. PK – korekta rozrachunków z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu:			
a) opłata wstępna odniesiona w koszty (dotyczy spłaty części kapitałowej)	24.033,00 zł	24-9/1-2	40-2
b) opłata podstawowa w części kapitałowej (opłaty za okres od lutego do lipca 2021 r.): $3.621,73 \text{ zł} \times 6 \text{ m-cy} =$	21.730,38 zł	24-9/1-2	40-2
5. PK – przeksięgowanie części odsetkowej raty leasingowej: $476,27 \text{ zł} \times 6 \text{ m-cy} =$	2.857,62 zł	75-1	40-2
6. PK – amortyzacja za okres od lutego do lipca 2021 r.: $(48.023 \text{ zł} : 12 \text{ m-cy}) \times 6 \text{ m-cy} =$	24.011,50 zł	40-0	07-1
7. PK – amortyzacja za sierpień 2021 r.	4.001,92 zł	40-0	07-1

8. FZ – czynsz za sierpień 2021 r. (wartość netto do rozliczenia)	4.098,00 zł	24-9/1-3	30
9. PK – rozliczenie opłaty (podział na część kapitałową i odsetkową):			
a) część odsetkowa	476,27 zł	75-1	24-9/1-3
b) część kapitałowa	3.621,73 zł	24-9/1-2	24-9/1-3

IV. Księgowania:

Konto 01 „Środki trwałe”		Konto 07-1 „Odpisy umorzeniowe środków trwałych”		Konto 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu”	
(3)	240.115,00		24.011,50 (6) 4.001,92 (7)	(4a) 24.033,00 (4b) 21.730,38 (9b) 3.621,73	240.115,00 (3)
Konto 24-9/1-3 „Rozliczenie opłat leasingowych”		Konto 30 „Rozliczenie zakupu”		Konto 40-0 „Amortyzacja”	
(8)	4.098,00		24.033,00 (1) 24.588,00 (2) 4.098,00 (8)	(6) 24.011,50 (7) 4.001,92	
	476,27 (9a) 3.621,73 (9b)				
Konto 40-2 „Usługi obce”		Konto 75-1 „Koszty finansowe”			
(1)	24.033,00	(5)	2.857,62		
(2)	24.588,00	(9a)	476,27		
	24.033,00 (4a) 21.730,38 (4b) 2.857,62 (5)				

4. Umowa leasingu wyrażona w walucie obcej

Jestem osobą fizyczną prowadzącą księgi rachunkowe. W bieżącym roku podpisałam umowę leasingu operacyjnego przyczepy. Leasing wyrażony jest w euro. Bilansowo jest to leasing finansowy, natomiast podatkowo – operacyjny. Pierwsza rata w całości dotyczyła części kapitałowej. Kolejne raty dotyczą już części kapitałowej i odsetkowej. VAT na fakturach wyrażony jest także w złotych, przy czym cała kwota raty płacona jest w walucie obcej. Jak ująć w księgach rachunkowych raty z faktur oraz jak je rozliczyć?

Ustawa o rachunkowości nie określa szczegółowych zasad ewidencji i rozliczania leasingu. Jednak na podstawie art. 10 ust. 3 tej ustawy – w sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy, przyjmując zasady (politykę) rachunkowości, jednostki mogą stosować Krajowe Standardy Rachunkowości. Zasady rozliczania umów leasingu, w tym wyrażonych w walutach obcych, omawia KSR nr 5.

Według pkt 4.11 KSR nr 5, jeżeli umowa leasingu przewiduje, że rozrachunki z jej tytułu lub rozrachunki i zapłata nastąpią w walucie obcej, to korzystający wycenia w złotych:

- 1) przyjęte w leasing finansowy składniki aktywów oraz zobowiązanie z tego tytułu, wyrażone w walucie obcej, przy zastosowaniu ogłoszonego przez NBP średniego kursu przewidzianej w umowie waluty na dzień poprzedzający moment rozpoczęcia okresu leasingu,
- 2) wyrażone w walucie obcej zobowiązanie z tytułu opłaty leasingowej przy zastosowaniu ogłoszonego przez NBP średniego kursu przewidzianej w umowie waluty na dzień poprzedzający datę odpowiedniej faktury.

Wycena poszczególnych rat leasingowych przeliczonych na złote po kursie bieżącym może powodować, iż część kapitałowa tej raty będzie wyższa lub niższa od wartości stano-

więcej spłatę wartości początkowej ustalonej po kursie waluty, przyjętym do obliczenia wartości początkowej przedmiotu leasingu wykazanej w ewidencji środków trwałych. W związku z tym różnice wynikające z zastosowania różnych kursów walut można odnieść na konto przychodów lub kosztów finansowych. Na rozliczenie umowy leasingu mają również wpływ różnice kursowe powstające na koncie rozrachunkowym z tytułu bieżących płatności rat leasingowych. Jeżeli bowiem zapłata zobowiązania z tytułu opłaty leasingowej następuje w myśl umowy w walucie obcej, to korzystający wycenia ją w złotych po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym – gdy zapłata nie następuje z rachunku walutowego,
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień zapłaty lub historycznym (tj. po jakim wyceniono waluty obce w momencie ich wpływu na rachunek walutowy, przy zastosowaniu metody wyceny rozchodu określonej w przyjętych przez korzystającego zasadach/polityce rachunkowości) – gdy spłata następowała z rachunku walutowego.

W przypadku gdy polski podatnik wystawia polskiemu kontrahentowi fakturę w walucie obcej – stosownie do art. 106e ust. 11 ustawy o VAT – kwotę VAT wykazuje w złotych przy zastosowaniu zasad przeliczania na złote przyjętych dla przeliczania kwot stosowanych do określenia podstawy opodatkowania. Zasady przeliczania kwot wyrażonych w walutach obcych na złote na potrzeby rozliczania VAT określone zostały w art. 31a ust. 1 i 2 ustawy o VAT.

Obowiązek podatkowy w VAT powstaje zasadniczo z chwilą dokonania dostawy lub wykonania usługi, przy czym jeżeli przed tym dniem podatnik otrzyma całość lub część zapłaty (w szczególności: przedpłatę, zaliczkę), to obowiązek podatkowy powstaje u niego z chwilą otrzymania zapłaty, w odniesieniu do otrzymanej kwoty (por. art. 19a ust. 1 i 8 ustawy o VAT). Warto dodać, iż na potrzeby rozliczania VAT, kwoty wyrażone w walutach obcych można dobrowolnie przeliczać na złote, zgodnie z zasadami przeliczania przychodu określonego w walucie obcej wynikającymi z przepisów o podatku dochodowym, obowiązującymi na potrzeby rozliczania danej transakcji (por. art. 31a ust. 2a–2d ustawy o VAT). Zatem nabywca towarów lub usług nie dokonuje przeliczeń kwoty VAT, bowiem sprzedawca krajowy ma obowiązek wykazać VAT w złotych. Przelicza jedynie wartość netto faktury. W sytuacji gdy zgodnie z warunkami umowy zapłata nastąpi w całości w walucie obcej, mogą powstać różnice kursowe nie tylko od wartości netto, ale także od kwoty VAT. Dla celów bilansowych odnosi się je w całości na przychody lub koszty finansowe.

Natomiast dla celów podatku dochodowego koszty w walucie obcej przelicza się na złote według średniego kursu NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury. Jak bowiem stanowi art. 11a ust. 2 updof, koszty poniesione w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu. Przy czym za koszt poniesiony uważa się w tym przypadku koszt wynikający z otrzymanej faktury, rachunku albo innego dowodu w przypadku braku faktury lub rachunku (por. art. 24c ust. 7 updof).

Przy rozliczeniu zobowiązania wyrażonego w walucie obcej konieczne jest również ustalenie różnic kursowych. Różnice kursowe dla celów podatkowych ustala się na podstawie jednej z metod wskazanych w art. 14b ust. 1 i 2 updof. Dla celów podatku dochodowego różnice kursowe ustalane zgodnie z art. 24c updof odnoszą się do kwot netto kosztu lub przychodu, natomiast przy ustalaniu różnic kursowych dla celów ustawy o rachunkowości uwzględniane są kwoty brutto, a więc łącznie z VAT. Jak wynika z art. 23 ust. 1 pkt 43 updof, VAT nie jest przychodem należnym ani kosztem uzyskania przychodów. W związku z tym także różnice kursowe od kwoty VAT nie mogą być różnicami podatkowymi. W celu zaewidencjonowania różnic kursowych dotyczących wartości netto transakcji oraz kwoty

VAT jednostki mogą w ramach konta 75-1 „Koszty finansowe” i 75-0 „Przychody finansowe” wyodrębnić konta analityczne dotyczące kosztów i przychodów podatkowych. Wyjątek od powyższej zasady wystąpi w przypadku podmiotów, które ustalają różnice kursowe na podstawie przepisów o rachunkowości. Kosztem bądź przychodem będą wówczas różnice kursowe naliczone od całości (brutto) zobowiązania lub należności, a więc łącznie z VAT. W takim przypadku różnice ustalone dla celów rachunkowych będą również rozliczane w przychody i koszty podatkowe.

W celu prawidłowego rozliczenia leasingu finansowego dla celów bilansowych, a operacyjnego dla celów podatkowych, korzystający może ewidencjonować rozrachunki z tytułu takiej umowy na koncie wydzielonym w ramach konta 24-9 „Pozostałe rozrachunki – inne”, np. na koncie 24-9/1 „Rozrachunki z tytułu leasingu”, z dalszym podziałem na następujące konta analityczne:

- ☐ 24-9/1-1 „Rozrachunki z finansującym – bieżące”,
- ☐ 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu”,
- ☐ 24-9/1-3 „Rozliczenie opłat leasingowych”.

Przykład

I. Założenia:

1. *Jednostka zawarła 3-letnią umowę leasingu finansowego – bilansowo, a operacyjnego – podatkowo. Umowa przewiduje, że:*
 - a) *rozrachunki i zapłata z tytułu tej umowy nastąpią w walucie obcej,*
 - b) *wartość ofertowa środka trwałego (netto) wynosi: 213.788 zł i wynika z przeliczenia kwoty: 47.500 EUR po kursie średnim NBP ogłoszonym na dzień poprzedzający moment rozpoczęcia okresu leasingu, który wynosił: 4,5008 zł/EUR,*
 - c) *pierwsza rata czynszu wynosi 10% wartości przedmiotu leasingu, tj. 4.750 EUR, i stanowi w całości spłatę kapitału,*
 - d) *kolejne opłaty leasingowe płatne są w 35 ratach, każda po 1.001,19 EUR netto (w tym kapitał: 926,29 EUR oraz odsetki: 74,90 EUR),*
 - e) *kwota wykupu wynosi: 10.330 EUR.*
2. *Leasingodawca w lutym 2021 r. wystawił fakturę na pierwszą ratę czynszu w kwocie: 4.750 EUR (plus VAT: 1.092,50 EUR). Na fakturze wykazał VAT w złotych w kwocie: 4.918,98 zł. Jednostka do przeliczenia zobowiązania zastosowała kurs: 4,5025 zł/EUR. Zobowiązanie z tytułu pierwszej raty czynszu uregulowała 10 lutego 2021 r. Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień zapłaty przyjęty do wyceny rozchodu waluty z rachunku walutowego wynosił: 4,4773 zł/EUR.*
3. *Leasingodawca w marcu 2021 r. wystawił fakturę na drugą ratę czynszu w kwocie: 1.001,19 EUR (plus VAT: 230,27 EUR). Na fakturze wykazał VAT w złotych w kwocie: 1.044,16 zł. Jednostka do przeliczenia zobowiązania zastosowała kurs: 4,5345 zł/EUR. Zobowiązanie z tytułu drugiej raty czynszu uregulowała 20 marca 2021 r. Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień zapłaty przyjęty do wyceny rozchodu waluty z rachunku walutowego wynosił: 4,6226 zł/EUR.*
4. *Jednostka ma prawo do pełnego odliczenia VAT od wydatków związanych z używaniem przedmiotu leasingu.*
5. *Dla uproszczenia pominięto różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.*

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. OT – przyjęcie przedmiotu umowy do używania: 47.500 EUR × 4,5008 zł/EUR =	213.788,00 zł	01	24-9/1-2
2. FZ – czynsz nr 1:			
a) wartość netto czynszu: 4.750 EUR × 4,5025 zł/EUR =	21.386,88 zł	30	
b) VAT podlegający odliczeniu (kwota wykazana na fakturze)	4.918,98 zł	22-1	
c) kwota brutto: 5.842,50 EUR × 4,5025 zł/EUR =	26.305,86 zł		24-9/1-1
d) wartość netto stanowiąca w całości część kapitałową	21.386,88 zł	24-9/1-2	30
e) rozliczenie różnicy dotyczącej części kapitałowej: 4.750 EUR × (4,5025 zł/EUR – 4,5008 zł/EUR) =	8,08 zł	75-1	24-9/1-2
3. WB – zapłata czynszu: 5.842,50 EUR × 4,4773 zł/EUR =	26.158,63 zł	24-9/1-1	13-1
4. PK – rozliczenie różnicy kursowej na koncie rozrachunkowym:			
a) od wartości netto: 4.750 EUR × (4,5025 zł/EUR – 4,4773 zł/EUR) =	119,70 zł	24-9/1-1	75-0
b) od kwoty VAT: 1.092,50 EUR × (4,5025 zł/EUR – 4,4773 zł/EUR) =	27,53 zł	24-9/1-1	75-0
5. FZ – czynsz nr 2:			
a) wartość netto czynszu: 1.001,19 EUR × 4,5345 zł/EUR =	4.539,90 zł	30	
b) VAT podlegający odliczeniu (kwota wykazana na fakturze)	1.044,16 zł	22-1	
c) kwota brutto: 1.231,46 EUR × 4,5345 zł/EUR =	5.584,06 zł		24-9/1-1
d) wartość netto do rozliczenia	4.539,90 zł	24-9/1-3	30
6. PK – rozliczenie raty leasingowej:			
a) część kapitałowa: 926,29 EUR × 4,5345 zł/EUR =	4.200,26 zł	24-9/1-2	24-9/1-3
b) część odsetkowa: 74,90 EUR × 4,5345 zł/EUR =	339,64 zł	75-1	24-9/1-3
c) rozliczenie różnicy dotyczącej części kapitałowej: 926,29 EUR × (4,5345 zł/EUR – 4,5008 zł/EUR) =	31,21 zł	24-9/1-2	75-0
7. WB – zapłata czynszu: 1.231,46 EUR × 4,6226 zł/EUR =	5.692,55 zł	24-9/1-1	13-1
8. PK – rozliczenie różnicy kursowej na koncie rozrachunkowym:			
a) od wartości netto: 1.001,19 EUR × (4,6226 zł/EUR – 4,5345 zł/EUR) =	88,20 zł	24-9/1-1	75-0
b) od kwoty VAT: 230,27 EUR × (4,6226 zł/EUR – 4,5345 zł/EUR) =	20,29 zł	24-9/1-1	75-0

III. Księgowania:

Konto 01 „Środki trwałe”		Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 22-1 „VAT naliczony i jego rozliczenie”	
(1)	213.788,00		5.842,50/26.158,63 (3) 1.231,46/ 5.692,55 (7)	(2b)	4.918,98
				(5b)	1.044,16
Konto 24-9/1-1 „Rozrachunki z finansującym – bieżące”		Konto 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu”		Konto 24-9/1-3 „Rozliczenie opłat leasingowych”	
(3)	26.158,63	26.305,86 (2c)	(2d) 21.386,88	(5d)	4.539,90
(4a)	119,70	5.584,06 (5c)	(6a) 4.200,26		4.200,26 (6a)
(4b)	27,53		(6c) 31,21		339,64 (6b)
(7)	5.692,55				
(8a)	88,20				
(8b)	20,29				

Konto 30 „Rozliczenie zakupu”				Konto 75-0 „Przychody finansowe” (w analityce: Różnice kursowe)		Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe)	
(2a)	21.386,88	21.386,88	(2d)		119,70 (4a)	(2e)	8,08
(5a)	4.539,90	4.539,90	(5d)		27,53 (4b)		
					31,21 (6c)		
					88,20 (8a)		
					20,29 (8b)		
Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Część odsetkowa raty leasingowej)							
(6b)	339,64						

5. Podział opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową

Spółka z o.o. użytkuje maszynę produkcyjną na podstawie umowy leasingu. Umowa ta dla celów bilansowych stanowi leasing finansowy, natomiast dla celów podatkowych – leasing operacyjny. Leasingodawca opłatę podstawową fakturuje w jednej kwocie. W jaki sposób dokonać podziału opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową?

W przypadku leasingu finansowego opłata podstawowa obejmuje część kapitałową i odsetkową, przy czym część kapitałowa zmniejsza zobowiązanie wobec finansującego z tytułu przekazania mu przedmiotu leasingu, natomiast część odsetkowa obciąża koszty finansowe korzystającego.

Jeżeli leasing jest podatkowo leasingiem operacyjnym, a bilansowo leasingiem finansowym, to zazwyczaj finansujący, ze względu na przepisy o podatku dochodowym i VAT, fakturuje opłatę podstawową w jednej pozycji (kwocie). W przypadku takim korzystający sam dzieli opłatę podstawową na część kapitałową i odsetkową. Podział opłaty podstawowej na część kapitałową (wartość przedmiotu leasingu, równa – w zasadzie – sumie opłat leasingowych, podlega amortyzacji) i odsetkową przeprowadza się stosując metodę wewnętrznej stopy zwrotu, np. IRR lub XIRR. Ze względu na to, że część odsetkowa stanowi stały procent zobowiązania wobec finansującego, proporcje podziału opłaty podstawowej na część kapitałową i odsetkową – wobec stopniowej spłaty części kapitałowej – ulegają zmianie.

KSR nr 5 przewiduje również stosowanie uproszczonych metod podziału opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową, tj. metodę równomierną i metodę sumy numerów.

Co istotne, wybór metody podziału opłaty leasingowej na część kapitałową i odsetkową stanowi element zasad (polityki) rachunkowości przyjętych przez korzystającego.

Korzystający, także w przypadku otrzymania od finansującego podziału opłaty leasingowej, ustala część kapitałową i odsetkową opłaty leasingowej zgodnie z metodą wskazaną w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości, tak aby zapewnić porównywalność informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych.

Przykład – Podział opłaty podstawowej na część kapitałową i odsetkową metodą wewnętrznej stopy zwrotu

Spółka z o.o. zawarła umowę leasingu finansowego dla celów bilansowych na 3 lata. Według umowy wartość netto przedmiotu leasingu wynosi: 100.000 zł, opłata wstępna (netto) wynosi: 10.000 zł, suma opłat podstawowych przypadająca na jeden rok umowy wynosi: 30.000 zł, a opłata końcowa wynosi: 15.000 zł.

Wewnętrzna stopa zwrotu jest równa stopie dyskontowej, która zrównuje wartość przedmiotu umowy, pomniejszoną o opłatę wstępną (tj. 100.000 zł – 10.000 zł = 90.000 zł) z sumą opłat leasingowych (tj. 30.000 zł za pierwszy rok umowy, 30.000 zł za drugi rok, 30.000 zł + 15.000 zł za trzeci rok). Do przeprowadzenia obliczeń wykorzystano funkcję IRR, wynoszącą: 7,5514725%.

Rok trwania umowy	Zobowiązanie BO	Opłata leasingowa	Część kapitałowa	Część odsetkowa	Zobowiązanie BZ
1	2	3	4 (3 – 5)	5 (2 × IRR)	6 (2 – 4)
Moment rozpoczęcia okresu leasingu	100.000,00 zł	10.000,00 zł (opłata wstępna)	10.000,00 zł	0	90.000,00 zł
1	90.000,00 zł	30.000,00 zł	23.203,67 zł	6.796,33 zł	66.796,33 zł
2	66.796,33 zł	30.000,00 zł	24.955,89 zł	5.044,11 zł	41.840,44 zł
3	41.840,44 zł	30.000,00 zł	26.840,44 zł	3.159,57 zł	15.000,00 zł
Moment zakończenia okresu leasingu	15.000,00 zł	15.000,00 zł	15.000,00 zł	0	0

6. Rozliczenie opłat z tytułu leasingu operacyjnego

Zawarliśmy umowę leasingu wózka widłowego. Podatkowo i bilansowo jest to leasing operacyjny. Leasingodawca obciąża nas co miesiąc ratą czynszu w jednej kwocie, jednak w uwagach do faktury pojawia się rozbieżność na część kapitałową i odsetkową. Jak w takim przypadku ewidencjonować miesięczne opłaty z tytułu czynszu leasingowego?

W przypadku leasingu, który jest bilansowo i podatkowo umową leasingu operacyjnego, jednostki mogą opłaty miesięczne odnieść w ciężar kosztów podstawowej działalności operacyjnej na bieżąco według otrzymywanych faktur. Jednostki rozliczając leasing operacyjny w księgach rachunkowych mogą również zastosować rozwiązanie ewidencyjne zaprezentowane w KSR nr 5.

Według pkt 5.1 KSR nr 5, opłaty z tytułu umowy leasingu operacyjnego (opłatę za zawarcie umowy, opłatę wstępną, opłaty podstawowe) korzystający zalicza – w razie stosowania wariantu porównawczego rachunku zysków i strat – do kosztów działalności operacyjnej (usługi obce) lub pozostałych kosztów operacyjnych, a w przypadku stosowania wariantu kalkulacyjnego rachunku zysku i strat – do kosztów wytworzenia, ogólnego zarządu lub sprzedaży bądź do kosztów pozostałej działalności operacyjnej, zależnie od celu użytkowania przedmiotu leasingu. KSR nr 5 wymaga w przypadku leasingu operacyjnego, aby opłaty leasingowe (w tym opłata za zawarcie umowy i opłata wstępna) były rozliczane przez okres leasingu metodą liniową i obciążały równomiernie, w jednakowej wysokości, koszty poszczególnych miesięcy lub kwartałów objętych okresem leasingu, co może wymagać dokonywania czynnych lub biernych rozliczeń międzyokresowych. KSR nr 5 dopuszcza również możliwość innego sposobu rozłożenia opłat, jeśli lepiej odzwierciedla on rozkład korzyści czerpanych przez korzystającego z przedmiotu umowy w okresie leasingu lub jeśli różnice w wysokości opłat nie wpływają istotnie na koszty. Przedmiot leasingu korzystający ujmuje w ewidencji pozabilansowej.

Przykład

I. Założenia:

1. Korzystający zawarł umowę leasingu operacyjnego na 5 lat. Opłata wstępna wynosi: 30.000 zł, natomiast opłaty podstawowe wynoszą łącznie: 400.000 zł, w tym:

1 rok	2 rok	3 rok	4 rok	5 rok
150.000 zł	120.000 zł	50.000 zł	50.000 zł	30.000 zł

2. Opłaty wpływające na wynik finansowy w każdym roku umowy, ustalone metodą równomierną (liniową), wynoszą:

Opłata wstępna	Opłata podstawowa	Razem
30.000 zł : 5 lat = 6.000 zł/rok	400.000 zł : 5 lat = 80.000 zł/rok	6.000 zł/rok + 80.000 zł/rok = 86.000 zł/rok

3. W pierwszym roku umowy opłata miesięczna wynosi: 150.000 zł : 12 m-cy = 12.500 zł.

4. Przedmiot umowy służy podstawowej działalności operacyjnej, a koszty tej działalności jednostka ujmuje na kontach zespołu 4.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FZ – opłata wstępna:			
a) wartość brutto	36.900,00 zł	30	21
b) VAT podlegający odliczeniu	6.900,00 zł	22-1	30
c) wartość netto	30.000,00 zł	40-2	30
d) opłata do rozliczenia w czasie metodą liniową	30.000,00 zł	64-0	49
2. FZ – czynsz nr 1:			
a) wartość brutto	15.375,00 zł	30	21
b) VAT podlegający odliczeniu	2.875,00 zł	22-1	30
c) wartość netto	12.500,00 zł	40-2	30
d) opłata do rozliczenia w czasie metodą liniową	12.500,00 zł	64-0	49
3. PK – opłata podstawowa przypadająca na dany miesiąc: 86.000 zł : 12 m-cy =	7.166,67 zł	49	64-0

III. Księgowania:

Konto 21 „Rozrachunki z dostawcami”		Konto 22-1 „VAT naliczony i jego rozliczenie”		Konto 30 „Rozliczenie zakupu”		
	36.900,00 (1a)	(1b)	6.900,00	(1a)	36.900,00	6.900,00 (1b)
	15.375,00 (2a)	(2b)	2.875,00	(2a)	15.375,00	30.000,00 (1c)
						2.875,00 (2b)
						12.500,00 (2c)
Konto 40-2 „Usługi obce”		Konto 49 „Rozliczenie kosztów”		Konto 64-0 „Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów”		
(1c)	30.000,00	(3)	7.166,67	(1d)	30.000,00	7.166,67 (3)
(2c)	12.500,00			(2d)	12.500,00	

Zwracamy uwagę, iż korzystanie ze wskazówek zawartych w Krajowych Standardach Rachunkowości jest prawem, a nie obowiązkiem. Jeśli jednostka nie stosuje postanowień KSR nr 5, to miesięczne raty z tytułu leasingu operacyjnego zazwyczaj ujmuje w księgach rachunkowych w ciężar kosztów na bieżąco na podstawie otrzymanych faktur. Z kolei opłatę wstępną i inne opłaty uiszczane przed rozpoczęciem umowy leasingu jednostka (korzystający) ujmuje jako czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów (konto 64-0) i rozlicza w czasie przez okres trwania umowy. Przy czym, jeśli wymienione opłaty w ocenie jednostki nie są istotne, to może ona, na podstawie art. 4 ust. 4 i 4a ustawy o rachunkowości, skorzystać z uproszczenia i odstąpić od rozliczania tych opłat w czasie.

7. Opłaty z tytułu leasingu finansowego w rachunku przepływów pieniężnych

Nasza spółka z o.o. wykorzystuje w prowadzonej działalności środki trwałe na podstawie umowy leasingu finansowego. Jesteśmy zobowiązani do sporządzenia rachunku przepływów pieniężnych. W której pozycji powinniśmy ująć opłaty z tytułu leasingu finansowego?

Poniesione przez jednostkę wydatki na spłatę zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego zaliczane są do działalności finansowej. W związku z tym w rachunku przepływów pieniężnych sporządzanym według metody bezpośredniej lub pośredniej wykazuje się je w grupie C. „Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej”. Wydatki te w wysokości zapłaconych rat kapitałowych, bez odsetek i prowizji, wykazuje się w pozycji C.II.7, natomiast zapłacone odsetki i prowizje od leasingu finansowego wykazuje się w pozycji C.II.8.

Rachunek przepływów pieniężnych można sporządzać metodą bezpośrednią lub pośrednią. Uwzględnia się w nim wszystkie wpływy i wydatki z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej jednostki, z wyjątkiem wpływów i wydatków będących rezultatem zakupu lub sprzedaży środków pieniężnych.

Przez działalność operacyjną rozumie się podstawowy rodzaj działalności jednostki oraz inne rodzaje działalności, niezaliczone do działalności inwestycyjnej (lokacyjnej) lub finansowej. Działalnością inwestycyjną jest natomiast nabywanie lub zbywanie składników aktywów trwałych i krótkoterminowych aktywów finansowych oraz wszystkie z nimi związane pieniężne koszty i korzyści. Z kolei działalność finansowa to pozyskiwanie lub utrata źródeł finansowania (zmiany w rozmiarach i relacjach kapitału/funduszu własnego i obcego w jednostce) oraz wszystkie z nimi związane pieniężne koszty i korzyści (por. art. 48b ustawy o rachunkowości).

Szczegółowe zasady sporządzania rachunku przepływów pieniężnych określa Krajowy Standard Rachunkowości nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych” (KSR nr 1). Z opisu zawartego w pkt 7.3 tego standardu wynika, iż wydatki poniesione przez korzystającego na spłatę zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego zalicza się do przepływów działalności finansowej. Natomiast ze szczegółowych wyjaśnień treści poszczególnych pozycji i sposobu sporządzania rachunku przepływów pieniężnych wynika, iż pozycja C.II.7 służy do wykazania wydatków na spłatę zobowiązań z tytułu leasingu finansowego, to jest rat kapitałowych, bez odsetek i prowizji, które wykazuje się w pozycji C.II.8. Jeżeli wydatki te są wyrażone w walucie obcej, to spłatę zadłużenia wykazuje się łącznie ze zrealizowanymi różnicami kursowymi (zarówno dodatnimi, jak i ujemnymi).

Ponadto, jeżeli jednostka sporządza rachunek przepływów pieniężnych metodą pośrednią, to z uwagi na fakt, iż wydatki na spłatę zobowiązań (w tym odsetek) z tytułu umów

leasingu finansowego zaliczane są do działalności finansowej, podlegają one wyłączeniu z przepływów działalności operacyjnej. Część odsetkową ujmuje się ze znakiem plus w pozycji A.II.3. „Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)”. Natomiast zmiana stanu zobowiązań finansowych spowodowana zarówno przyjęciem składnika aktywów w leasing finansowy, jak i spłatą tego zobowiązania, podlega wyłączeniu z pozycji A.II.8. „Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, w wyjątkiem pożyczek i kredytów”. Jak wynika bowiem z KSR nr 1, w pozycji A.II.8 ujmuje się zmianę stanu zobowiązań krótkoterminowych, jednak z wyłączeniem zobowiązań finansowych. Nie uwzględnia się tu zmian stanu zobowiązań dotyczących działalności inwestycyjnej, finansowej ani z operacji lub zdarzeń niepieniężnych.

Warto także pamiętać, że w przypadku leasingu finansowego przedmiot umowy zaliczony jest do środków trwałych korzystającego i podlega u niego amortyzacji bilansowej. Oznacza to, iż w przypadku sporządzania rachunku przepływów pieniężnych metodą pośrednią, dokonane w danym roku obrotowym odpisy amortyzacyjne od tego składnika należy wykazać (ze znakiem plus) w pozycji A.II.1. „Amortyzacja”. Jest to bowiem pozycja niepowodującą zmiany stanu środków pieniężnych lub ich ekwiwalentów, o którą koryguje się wynik finansowy netto roku obrotowego.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. wykorzystuje środek trwały na podstawie umowy leasingu finansowego.
2. Poniesione przez spółkę w ciągu roku wydatki na spłatę rat leasingowych wyniosły łącznie: 25.000 zł, w tym raty kapitałowe: 22.000 zł i odsetki: 3.000 zł.
3. Roczne odpisy amortyzacyjne od przedmiotu leasingu wyniosły: 10.000 zł.
4. Rachunek przepływów pieniężnych spółka sporządza metodą pośrednią. Stan środków pieniężnych na początek okresu sprawozdawczego wynosił: 100.000 zł. Na potrzeby przykładu zakłada się, że w okresie sprawozdawczym nie wystąpiły inne operacje gospodarcze, a wynik finansowy netto za ten okres wyniósł: 13.000 zł (strata).
5. Dla uproszczenia w przykładzie pominięto kwestię VAT.

II. Fragment rachunku przepływów pieniężnych (metoda pośrednia):

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za rok obrotowy (w zł)
A.	Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	
I.	Zysk (strata) netto	– 13.000
II.	Korekty razem	13.000
1.	Amortyzacja	10.000
3.	Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	3.000
8.	Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	0
III.	Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I +/- II)	0
C.	Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej	
I.	Wpływy	0

II.	Wydatki	25.000
7.	Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego	22.000
8.	Odsetki	3.000
III.	Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I – II)	– 25.000
D.	Przepływy pieniężne netto, razem (A.III +/- B.III +/- C.III)	– 25.000
E.	Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym	– 25.000
F.	Środki pieniężne na początek okresu	100.000
G.	Środki pieniężne na koniec okresu (F +/- D), w tym	75.000

8. Rozwiązanie umowy leasingu finansowego w związku z kasacją przedmiotu leasingu

Samochód osobowy używany przez naszą firmę w ramach umowy leasingu finansowego (dla celów bilansowych) uległ wypadkowi. Od leasingodawcy otrzymaliśmy notę rozliczającą szkodę, która zawierała zdyskontowaną sumę pozostałych do zapłaty rat wraz z wykupem, koszty ubezpieczenia GAP pozostające do zapłaty od momentu szkody do zakończenia umowy leasingu, wartość sprzedaży samochodu innemu podmiotowi oraz wartość odszkodowania GAP wypłaconego bezpośrednio leasingodawcy. Z obliczeń wynika, iż leasingodawca ma nam zwrócić określoną kwotę. Jak zaksięgować tę notę?

Skutki wypowiedzenia umowy leasingu korzystający odnosi na pozostałe przychody i koszty operacyjne, jako koszty i przychody pośrednio związane z działalnością operacyjną jednostki.

W świetle postanowień pkt 7.13 KSR nr 5, w przypadku wygaśnięcia umowy leasingu finansowego na skutek utraty przedmiotu leasingu, korzystającego obciąża płatność wynikająca z umowy. Kwota tej płatności stanowi zobowiązanie wobec finansującego z tytułu wygaśnięcia umowy, obciążające drugostronnie pozostałe koszty operacyjne. Jednocześnie zobowiązanie wobec finansującego z tytułu przedmiotu umowy zostaje odpisane na pozostałe przychody operacyjne, zaś wartość netto przedmiotu leasingu – na pozostałe koszty operacyjne. Jeżeli w myśl umowy leasingu korzystający zawarł umowę ubezpieczeniową z cesją odszkodowania na rzecz finansującego, to z chwilą otrzymania przez finansującego odszkodowania o jego równowartość korzystający zmniejsza zobowiązanie wobec finansującego, odnosząc drugostronnie odszkodowanie na pozostałe przychody operacyjne.

KSR nr 5 wskazuje także, że w sytuacji gdy wypowiedzeniu umowy leasingu finansowego towarzyszy zwrot finansującemu przedmiotu leasingu, to korzystającego obciąża płatność wynikająca z umowy leasingu lub porozumienia stron. Kwota tej płatności stanowi zobowiązanie wobec finansującego z tytułu wypowiedzenia umowy. W przypadku takim zobowiązanie z tytułu przedmiotu umowy zamienia się w zobowiązanie z tytułu wypowiedzenia umowy, a ewentualną różnicę między obu zobowiązaniami odnosi się na pozostałe koszty operacyjne lub przychody operacyjne. Natomiast zwrot finansującemu przedmiotu leasingu ujmuje się na koncie pozostałych kosztów operacyjnych, w jego wartości netto, jako likwidację środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej.

Przykład

I. Założenia:

1. Na skutek wypadku zniszczeniu uległ samochód osobowy używany na podstawie umowy leasingu finansowego dla celów bilansowych. Leasingodawca wystawił korzystającemu notę rozliczającą szkodę, która zawierała następujące dane:
 - a) suma zdyskontowanych opłat leasingowych pozostałych do spłaty: 47.828,04 zł,
 - b) koszty ubezpieczenia GAP pozostałe do zapłaty od momentu szkody do zakończenia leasingu: 1.688,59 zł,
 - c) wartość sprzedaży samochodu osobie trzeciej: 38.048,78 zł,
 - d) wartość odszkodowania GAP otrzymanego przez leasingodawcę: 23.447,15 zł.
2. Na dzień wygaśnięcia umowy korzystający wykazywał w księgach rachunkowych saldo zobowiązania wobec finansującego z tytułu umowy leasingu w wysokości: 46.619,23 zł. Wartość netto przedmiotu leasingu na ten dzień wynosiła: 0 zł. Był on bowiem w 100% zamortyzowany. Z kolei wartość początkowa przedmiotu leasingu wynosiła: 80.000 zł.
3. Zgodnie z polityką rachunkowości, do ewidencji leasingu jednostka wyodrębniła konto 24-9/1 „Rozrachunki z tytułu leasingu”, do którego utworzyła następujące konta analityczne: 24-9/1-1 „Rozrachunki z finansującym – bieżące”, 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu”, 24-9/1-3 „Rozliczenie opłat leasingowych”.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. LT – wyksięgowanie przedmiotu leasingu z ewidencji środków trwałych	80.000,00 zł	07-1	01
2. PK – zwiększenie zobowiązania z tytułu wypowiedzenia umowy leasingu: 47.828,04 zł – 46.619,23 zł =	1.208,81 zł	76-1	24-9/1-2
3. PK – kwota odszkodowania otrzymana bezpośrednio przez leasingodawcę od ubezpieczyciela	23.447,15 zł	24-9/1-2	76-0
4. PK – kwota uzyskana przez leasingodawcę ze sprzedaży przedmiotu leasingu osobie trzeciej	38.048,78 zł	24-9/1-2	76-0
5. PK – koszty ubezpieczenia GAP	1.688,59 zł	76-1	24-9/1-2

III. Księgowania:

Konto 01 „Środki trwałe”			Konto 07-1 „Odpisy umorzeniowe środków trwałych”			Konto 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu”		
(S.p.)	80.000,00		(1)	80.000,00	(S.p.)	(3)	23.447,15	46.619,23 (S.p.)
		(1)				(4)	38.048,78	1.208,81 (2)
								1.688,59 (5)
Konto 76-0 „Pozostałe przychody operacyjne”			Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne”					
	23.447,15	(3)	(2)	1.208,81				
	38.048,78	(4)	(5)	1.688,59				

9. Właściwa kwalifikacja maszyny kupionej z zamiarem oddania jej w finansowy leasing zwrotny

Spółka zamierza nabyć dwie maszyny produkcyjne o znacznej wartości początkowej. Maszyny te po nabyciu oraz uregulowaniu płatności na rzecz ich producenta zostaną objęte umową finansowego leasingu zwrotnego. Pomiędzy dniem przyjęcia maszyn a dniem oddania ich w leasing minie kilka miesięcy, w czasie których będą one użytkowane. Czy w tym okresie można zaliczyć te maszyny do wyposażenia, skoro do ich wydania w ramach umowy leasingu nie minie rok?

W sytuacji opisanej w pytaniu zaliczenie maszyn do wyposażenia lub do aktywów obrotowych nie jest właściwe.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na okoliczność celu wydatkowania środków na zakup maszyny. Nie ulega bowiem wątpliwości, że celem tym jest zaopatrzenie spółki w urządzenie technologiczne, które – niezależnie od sposobu dalszego finansowania – będzie w długim, ponadrocznym okresie służyło w jej działalności podstawowej (produkcyjnej bądź usługowej). Skoro tak, to środki pieniężne w ramach umowy zakupu maszyn zostają wymienione na składniki aktywów trwale zaangażowane w jednostkę, a więc na składniki:

- niebędące kosztem niskocennego wyposażenia, który z chwilą nabycia można odnieść w koszty,
- niespełniające kryterium zaliczenia do aktywów obrotowych (np. zapasów).

Z punktu widzenia rachunkowości na dane zdarzenie gospodarcze lub ich powiązany ciąg należy zawsze patrzeć przez pryzmat ich treści ekonomicznej. Pierwszym zdarzeniem gospodarczym jest tutaj nabycie maszyn i rozpoczęcie ich użytkowania, a kolejnym – zmiana sposobu finansowania tych maszyn poprzez oddanie ich w leasing finansowy. Można zatem stwierdzić, że od momentu zakupu maszyn mamy do czynienia z zakupem środków trwałych i tak należałoby te maszyny zakwalifikować już w momencie nabycia (przy czym, pomiędzy momentem nabycia a momentem fizycznego oddania do użytku – do środków trwałych w budowie). Warto zauważyć, że są to te same maszyny, nad którymi spółka cały czas będzie sprawować kontrolę ekonomiczną i czerpać z nich korzyści właściwe dla środków trwałych. Późniejsze oddanie w leasing zwrotny leży w sferze działalności finansowej, nie zaś operacyjnej czy inwestycyjnej.

10. Przeniesienie na korzystającego prawa własności przedmiotu leasingu po zakończeniu umowy

W lutym 2021 r. spółka z o.o. wykupiła samochód osobowy z leasingu operacyjnego – podatkowo, a finansowego – bilansowo. Samochód był amortyzowany jako środek trwały w leasingu ze względu na znaczną wartość. Po wykupie nie wprowadzono tego samochodu do środków trwałych, ponieważ w marcu 2021 r. został sprzedany. Jak rozliczyć opisaną transakcję w księgach rachunkowych?

W sytuacji gdy jednostka sprzedaje środek trwały po jego wykupie z leasingu, transakcję taką należy w księgach rachunkowych rozliczać na zasadach ogólnych dotyczących sprzedaży środków trwałych. Bez znaczenia pozostaje moment, w którym taka sprzedaż nastąpi (tj. czy nastąpi to w pierwszym miesiącu po wykupie, czy po upływie np. 12 miesięcy).

W kwestii ujęcia w księgach rachunkowych wykupu przedmiotu leasingu po zakończeniu umowy można skorzystać ze wskazówek zawartych w KSR nr 5. Jak wynika z pkt 7.8 tego standardu, w przypadku nabycia przedmiotu leasingu za opłatę końcową jest on w dalszym ciągu wykazywany w aktywach korzystającego, który kontynuuje jego amortyzowanie przez okres ekonomicznej użyteczności. Szacunek okresu ekonomicznej użyteczności podlega okresowej weryfikacji. Opłata końcowa stanowi w całości część kapitałową i służy spłacie zobowiązania z tytułu nabycia przedmiotu leasingu. Ewentualna nadwyżka spłat nad kwotą zobowiązania obciąża pozostałe koszty operacyjne (zapisem: **Wn konto 76-1, Ma konto 24-9/1-2**), a nadwyżka kwoty zobowiązania nad kwotą spłat odnoszona jest na pozostałe przychody operacyjne (zapisem: **Wn konto 24-9/1-2, Ma konto 76-0**). Oznacza to, że środek trwały nadal pozostaje w ewidencji środków trwałych. Nie następuje jego wyksięgowanie po zakończeniu umowy leasingu. Co istotne, w momencie wykupu nie zmienia się wartości początkowej środka trwałego, a odpisy amortyzacyjne są kontynuowane na dotychczasowych zasadach, przez oszacowany okres ekonomicznej użyteczności. Po zakończeniu umowy leasingu nie wprowadza się więc wykupionego składnika do ewidencji środków trwałych, może wystąpić jedynie przeksięgowanie na kontach analitycznych do konta 01 „Środki trwałe”.

Przychód ze sprzedaży środka trwałego odnosi się na zwiększenie pozostałych przychodów operacyjnych (por. art. 3 ust. 1 pkt 32 lit. b ustawy o rachunkowości). Co ważne, pod datą wydania kupującemu sprzedanego środka trwałego należy środek ten wyksięgować z ewidencji bilansowej, a w przypadku wystąpienia niezamortyzowanej wartości tego składnika majątku, odnieść ją w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych.

Warto dodać, iż w ustawie o VAT nie zawarto żadnych regulacji, które w sposób szczególny odnosiłyby się do odliczania VAT od nabycia (wykupu) samochodu (będącego przedmiotem leasingu), po upływie okresu, na jaki zawarto umowę leasingu operacyjnego (podatkowo). Stosuje się tu zatem takie same zasady, jak przy „typowym” nabyciu samochodu. Prawo do odliczenia VAT od wykupu samochodu z leasingu przysługuje zatem podatnikowi w takim zakresie, w jakim samochód po wykupie będzie wykorzystywany do wykonywania czynności opodatkowanych. Jeżeli wykup samochodu osobowego z leasingu operacyjnego nastąpi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, to podatnik ma prawo odliczyć 50% kwoty VAT wynikającego z faktury dokumentującej wykup tego pojazdu. Późniejsza sprzedaż samochodu, od którego przysługiwało ograniczone prawo do odliczenia, będzie podlegała opodatkowaniu według stawki podstawowej, tj. 23%. Pamiętać należy, że sprzedając samochód osobowy wykupiony wcześniej z leasingu w tzw. okresie korekty, podatnik będzie uprawniony do odzyskania nieodliczonego VAT od jego wykupu stosownie do art. 90b ustawy o VAT.

Przykład

I. Założenia:

1. Jednostka wykupiła samochód z leasingu bilansowo – finansowego, a podatkowo – operacyjnego. Umowa leasingu przewidywała uzyskanie przez korzystającego tytułu własności przedmiotu leasingu. W związku z tym, cenę wykupu uwzględniono w wartości początkowej, która wyniosła: 102.580 zł. Opłata końcowa wyniosła: 2.460 zł (w tym VAT: 460 zł).
2. Po zaksięgowaniu kwoty wykupu, konto 24-9/1-2 nie wykazywało salda.

3. Po miesiącu od wykupu jednostka sprzedała samochód za kwotę: 61.500 zł (w tym VAT: 11.500 zł). W momencie sprzedaży umorzenie samochodu wynosiło: 56.730 zł.
4. Dla uproszczenia pominięto księgowanie amortyzacji.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FZ – faktura za opłatę końcową: a) wartość brutto faktury b) VAT naliczony podlegający odliczeniu: 460 zł × 50% = c) opłata końcowa netto jako spłata części kapitałowej: 2.460 zł – 230 zł =	2.460 zł 230 zł 2.230 zł	30 22-1 24-9/1-2	24-9/1-1 30 30
2. WB – zapłata za fakturę końcową	2.460 zł	24-9/1-1	13-0
3. FS – faktura dokumentująca sprzedaż samochodu: a) wartość brutto faktury b) VAT należny c) wartość sprzedaży netto	61.500 zł 11.500 zł 50.000 zł	24 	 22-2 76-0
4. LT – wyksięgowanie samochodu z ewidencji środków trwałych: a) wartość początkowa środka trwałego b) dotychczasowe umorzenie c) wartość nieumorzona: 102.580 zł – 56.730 zł =	102.580 zł 56.730 zł 45.850 zł	 07-1 76-1	01

III. Księgowania:

Konto 01 „Środki trwałe” (S.p.) 102.580 102.580 (4a)	Konto 07-1 „Odpisy umorzeniowe środków trwałych” (4b) 56.730 56.730 (S.p.)	Konto 13-0 „Rachunek bieżący” (S.p.) X 2.460 (2)
Konto 24-9/1-2 „Rozrachunki z finansującym z tytułu przedmiotu leasingu” (1c) 2.230 X (S.p.)	Konto 22-2 „Rozrachunku z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego” 11.500 (3b)	Konto 24-9/1-1 „Rozrachunki z finansującym – bieżące” (2) 2.460 2.460 (1a)
Konto 22-1 VAT naliczony i jego rozliczenie” (1b) 230	Konto 24 „Pozostałe rozrachunki” (3a) 61.500	Konto 30 „Rozliczenie zakupu” (1a) 2.460 230 (1b) 2.230 (1c)
Konto 76-0 „Pozostałe przychody operacyjne” 50.000 (3c)	Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne” (4c) 45.850	

ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI

Redakcja: Redaktor Naczelna: Wiesława Śliwińska-Sokół
adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8, e-mail: zeszyty@gofin.pl

Wydawca: Wydawnictwo Podatkowe GOFIN sp. z o.o., adres: ul. Owocowa 8, 66-400 Gorzów Wlkp.
tel.: 95 720 85 40, faks 95 720 85 60, e-mail: prenumerata@gofin.pl